

VI. ŽODŽIŲ PRIESAGŲ RAŠYBA

Priesagos nustatymas

1 Remdamasis schema baik rašyti taisyklę.

Priesaga yra reikšminė _____.
Ji yra tarp _____. Priesagą
žymime sutartiniu ženklu – _____. Pavyzdžiui,
merg^{elė}, mok^{ykla}, _____, _____.

2 Perskaityk giminiškų žodžių poras. Pabrauk žodžius su priesagomis. Sutartiniu ženklu (^) pažymėk priesagas.

Namas – namelis.

Medis – medelis.

Pušis – pušynas.

Eglė – eglynas.

Knyga – knygutė.

Valgo – valgykla.

- 3 Suskirstyk giminiškus žodžius į tris grupes. Nurašyk juos. Sutartiniu ženklu (^) pažymėk priesagas.

Žąsinas, moko, drąsa, žąselė, mokykla, žąsidė, mokytojas, drąsuolis, mokinyš, drąsina.

- 4 Perskaityk padavimo „Kernavės kalnai“ ištrauką. Sutartiniais ženklais pažymėk pabrauktų žodžių šaknis ir priesagas. Skliaustuose parašyk giminišką žodį be priesagos.

Kernavės kalnuose yra užburta pilis. Iš tos pilies eina požeminiai () tuneliai. Kernavės tunelio pradžioje yra geležiniai () vartai, Trakų tunelio gale – sidabriniai (), o Vilniaus tunelio gale – auksiniai (). Ties visais tunelio vartais yra vežikai (). Kokio metalo yra vartai, tai tokio metalo ir vežikai.

- 5 Perskaityk Janinos Degutytės eilėraštį „Aš ieškau žibuoklės“. Sutartiniu ženklu (^) pažymėk pabrauktų žodžių priesagas.

Upeliukas uždainavo.

Linksmas vėjas

nušuoliavo.

O saulutė taip šviesi.

Žibuoklėle, kur esi?

Ar aukštam kalnelį?

Ar kiškio namely?

Ar po paukščio sparneliu,

Ar po sniego kąsneliu?

6 Šalia pateikto žodžio parašyk giminišką vietovardį.

ŠIAUDINĖ, BERŽINIAI, AVIŽIENIAI, SMALININKAI,
LAPYNAI, EGLAITĖ.

Aviža - _____

Lapas - _____

Šiaudas - _____

Eglė - _____

Smala - _____

Beržas - _____

7 Perskaityk Janinos Degutytės eilėraščių ištraukas.

Pabrauk žodžius su priesagomis **-el-** ir **-ėl-**.

Jas pažymėk sutartiniu ženklu (^). Virš kiekvieno posmelio užrašyk augalo pavadinimą: **kraujažolė**, **lūgnė**, **katilėlis**. Sujunk pavadinimą ir piešinį.

Dailiai varpelius iškėlęs,
žydi miško katilėlis.
Jau saulutė taip aukštai, –
katilėli, pabudai?

Lūgne, lūgne, laumių dukrele,
ežero ašara tavo veidely.
Spindi lygūs ežero veidrodžiai.
Sukasi saulė skliauto laikrodžiu.

Po mano žiedynu plačiu
jonvabalio namelis.
Tai spindi sidabro lašu
vienatinis jo langelis.

Priesagų rašyba

- 1 Sutartiniu ženklu (^) pažymėk priesagas **-el-** ir **-ėl-**. Šalia parašyk giminišką žodį be šios priesagos.

Vėjelis – _____. Katinėlis – _____.
Kąsnelis – _____. Galvelė – _____.
Vėliavėlė – _____. Avinėlis – _____.

- 2 Parašyk giminišką žodį su priesaga **-el-** (kai žodis yra dviskiemenis) arba **-ėl-**. Neužmiršk parinkti ir tinkamų galūnių.

Pavyzdžiui: pušynas – pušynėlis.

Nosis – _____. Kaimynas – _____.
Koja – _____. Ažuolas – _____.
Žąsis – _____. Žąsinas – _____.

- 3 Po augalo piešiniu parašyk giminišką žodį su priesaga **-yn-**, kuris reikštų daug vienoje vietoje augančių augalų.

Pavyzdžiui: pušis – pušynas.

- 4 Įrašyk praleistas priebalses. Skliaustuose patikrink jų rašybą. Priesagas **-tuv-** ir **-tuk-** pažymėk sutartiniu ženklų (^).

Paėmei smei __ tuką (____),
uždegei de __ tuką (____),
striukės go __ tuvas (____),
puikus lė __ tuvas (____),
paspaudei my __ tuką (____),
naują ke __ tuvę (____),
nepastebima slė __ tuvė (____),
mokyklos dir __ tuvės (____).

- 5 Įrašyk praleistas balses **e, ė, i, y**. Sutartiniu ženklų (^) pažymėk tų žodžių priesagas.

Nedidelę trob __ lę, neisiu į valg __ klą, nemačiau
rod __ klės, nukrito adat __ lė, retas berž __ nas, gulbės
jaun __ klis, grybo kepur __ lė, švelnus vėj __ lis, vaisių
džiov __ kla.

- 6 Įrašyk praleistas balses **e** arba **ė**. Sutartiniu ženklų (^) pažymėk tų žodžių priesagas. Įmink mįslės ir įrašyk atsakymus (akys; varpas; adata; riešutas; degtukas; kiaušinis).

Sužvingo žirg __ lis ant aukšto kaln __ lio su sidabrine
uodega. (____) Du ežer __ liai tvokso, tarp jų
kalnas riogso. (____) Mažam puod __ ly skani
koš __ lė. (____) Plieno av __ lė, linų uodeg __ lė.
(____) Mažas kirmin __ lis kibirkštimis
šauda. (____) Mažutis qсот __ lis, skani
tyr __ lė. (____)

- 7 Perskaityk Kazio Borutos pasakos „Rainas katinėlis ir raibas gaidelis“ ištrauką. Įrašyk praleistas balses **e, ė**. Šalia pabraukto žodžio skliaustuose įrašyk giminišką žodį be priesagos.

Buvo sen lis () ir sen lė (). Turėjo katin li () ir gaid li (). Sen lis su katin liu arė, su gaid liu ak jo, sen lė namus prižiūrėjo, valgyti virė, krosnį kūreno, ir visi labai gražiai gyv no. Tik ėmė sen lė ir paseno.

Apverkė senelę, apraudojo, ant balto stal lio () pašarvojo, padarė baltą grabą*, sen lė paguldė amžino poilsio, nunešė į aukštą kaln li () ir palaidojo.

Tai ir sen lis su gaid liu išėjo kitą rytą gaidgyste** kulti rugių, o katin lis liko apsiruošti ir pusryčių išvirti su lašiniais. O lap už durų prašo:

- Gaideli, bro li (), paskolink ir man ugn lės ().

- 8 Perskaityk Jono Avyžiaus pasakos „Degtukas ir segtukas“ ištrauką. Įrašyk praleistas raides. Sutartiniu ženklu (^) pažymėk pabrauktų žodžių priesagas.

K liu ėjo žmogus, rado ant žemės se tuką ir įsidėjo į de tukų dėžutę.

- Kur grūdies! - sup ko ant svečio de tukas. - Čia gyvena visi su galv tėmis.

- Atsiprašau, gerbiamasis šeimininke, - mandagiai atsakė se tukas. - Mano galv tė ne blog snė už tavąjį. Pažiūrėk: per ją mašina pervaž vo, o aš vis tiek išl kau sveikas ir gyvas.

*Grabas - karstas.

**Gaidgystė - ankstus rytas.

9

Įrašyk praleistas balse **i, y** ir sutartiniu ženklų (~) pažymėk tų žodžių priesagas. Įmink mįsles ir suklijuok tinkamus lipdukus. Nurašyk labiausiai patikusią mįslę.

Bėga dvi ses __ tės riestomis nos __ tėmis.

Plunksn __ nė kepurė, rag __ nė burna, mės __ nė

barzda. Mažas katilėlis – gardus

valg __ mēlis. Visas stikl __ nis, galas

plien __ nis, naktį aukso viršūnė. Suraizgyta

sumazgyta po karkl __ ną žvirblius gainioja.

Stovi pan __ tė su raudona kepur __ te. Kas pro ją

praeina, žemai galvą lenkia.

Priesagų vartojimas

- 1 Sudaryk profesijų pavadinimus, pridėdamas priesagą **-inink-** ir tinkamas galūnes. Juos užrašyk. Priesagas pažymėk sutartiniu ženklu (^).

Pavyzdžiui: durys – durininkas.

Sodas – _____.

Daržas – _____.

Arklys – _____.

Jūra – _____.

Keltas – _____.

Miškas – _____.

- 2 Sudaryk profesijų pavadinimus, pridėdamas priesagą **-ėj-** ir tinkamas galūnes. Juos užrašyk. Priesagas pažymėk sutartiniu ženklu (^).

Pavyzdžiui: kirpo – kirpėjas.

Siuvo – _____.

Šoko – _____.

Virė – _____.

Skalbė – _____.

Kepė – _____.

Teisė – _____.

Pardavė – _____.

Kirpo – _____.

- 3 Šalia pavardės parašyk giminišką žodį be priesagos. Pavardėje priesagą pažymėk sutartiniu ženklu (^).

Draugelis – _____.

Seniūnas – _____.

Alksninis – _____.

Avižienis – _____.

Jauniškis – _____.

Bajoraitis – _____.

Galinis – _____.

Gražulis – _____.

- 4 Sudaryk nurodytų vietovių gyventojų pavadinimus, pridėdamas priesagą **-išk-** arba **-iet-** ir tinkamas galūnes. Juos užrašyk. Priesagas pažymėk sutartiniu ženklu (^).

Pavyzdžiui: Kaunas – kauni^{isk}is. Kaunas – kauni^{iet}is.

Vilnius – _____.

Alytus – _____.

Šiauliai – _____.

Klaipėda – _____.

Utena – _____.

- 5 Parašyk vietovardžių, iš kurių yra šie gyventojai, pavadinimus. Priesagas pažymėk sutartiniu ženklu (^).

Zarasiškis – _____.

Kaunietė – _____.

Panevėžietis – _____.

Ukmergiškis – _____.

Druskininkietis – _____.

Telšiškis – _____.

- 6 Prie veiksmazodžių pridėk nurodytas priesagas ir tinkamas galūnes. Užrašyk sudarytus daiktų ir įrankių pavadinimus. Priesagas pažymėk sutartiniu ženklu (^).

-tuv- { Kepti – _____.
Kasti – _____.
Galqsti – _____.

-ikl- { Jungė – _____.
Varė – _____.
Tirpo – _____.

7 Sudaryk giminiškų žodžių, prie veiksmazodžių pridėdamas tinkamas priesagas ir galūnes. Juos užrašyk. Žodžiai apibūdinti skliaustuose. Priesagas pažymėk sutartiniu ženklu (^).

Valgo –
(valgymui skirta vieta)

Krepšys –
(žmogus, kuris žaidžia krepšinį)

Skaito –
(bibliotekoje skaitymui skirta vieta)

Žąsis –
(vieta, kur laikomos žąsys)

Moko – (profesija)

Ažuolas –
(vieta, kurioje auga daug ažuolų)

8 Nurašyk Janinos Degutytės eilėraščio „Juokias duonelė“ posmelį. Sutartiniais ženklais pažymėk pabrauktų žodžių reikšmines žodžio dalis.

Tinginio valgoma, verkia duonelė.

Ant mano delno ji verkt negali.

Aš viską dirbsiu, ką tik mokėsiu,

Per visą savo dienelę šviesią.

9

Sudaryk giminiškų žodžių, pridėdamas tinkamą priesagą. Užrašyk sudarytus gyvūnų pavadinimus. Priesagą ir šaknį pažymėk sutartiniais ženklais.

Pavyzdžiui: šuo – šunelis.

Katinas – _____

Avis – _____

Asilas – _____

Žąsis – _____

Ožys – _____

10

Sudaryk giminiškų žodžių, pridėdamas tinkamą priesagą **-el-**, **-yt-**, **-(i)uk-**. Užrašyk sudarytus šeimos narių pavadinimus. Sugalvok ir parašyk vardą.

Pavyzdžiui: vaikas – vaikelis Kajus.

Tėvas – _____

Mama – _____

Sesuo – _____

Brolis – _____

Senas – _____

Sena – _____

11

Lentelėje rask ir horizontaliai išbrauk penkis priesaginius žodžius. Juos be klaidų nurašyk, priesagas pažymėk sutartiniu ženklu.

V	I	R	Š	Ū	N	Ė
A	K	O	J	E	L	Ė
R	O	Ž	E	L	I	S
L	L	Y	G	U	M	A
N	S	A	L	E	L	Ė